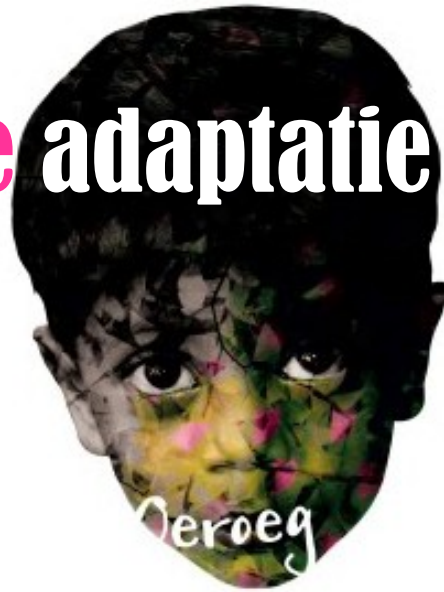

De film *Oeroeg*

Een postkoloniale adaptatie van de novelle?

Sofie Royeaerd

2013

Overzicht

1. Inleiding
2. *Orientalism* van Edward Said & postkoloniale theorie
3. Koloniale denkbeelden in de novelle *Oeroeg*
4. *Sleuteloog* als postkoloniale herschrijving van *Oeroeg*
5. De film *Oeroeg* als postkoloniale adaptatie van het boek?
6. Conclusie

1. Inleiding

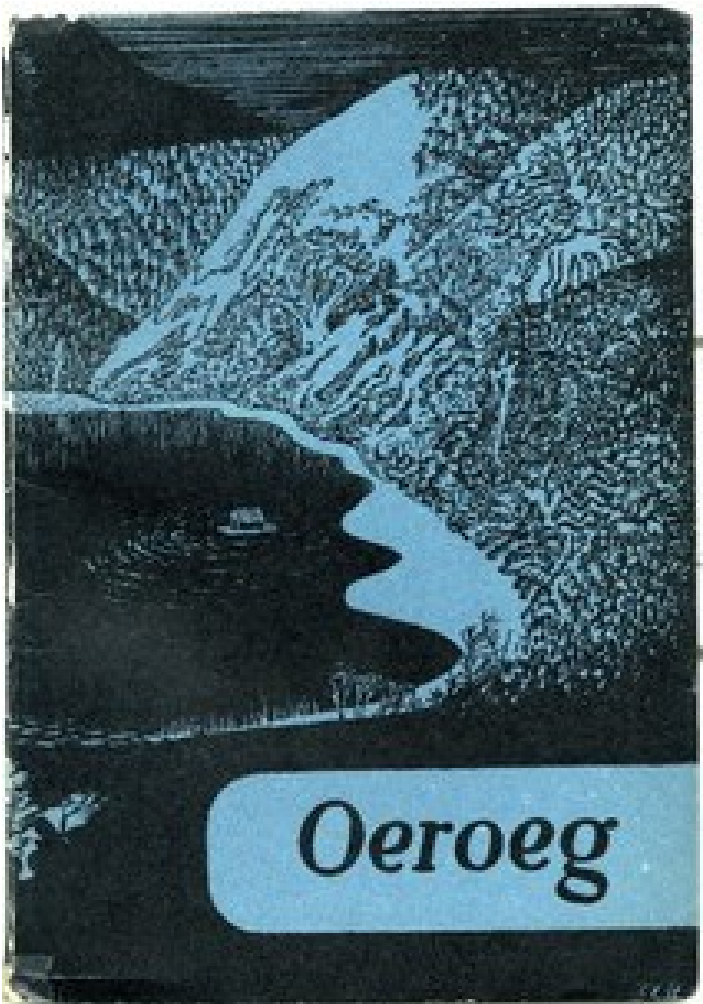

Boekenweek

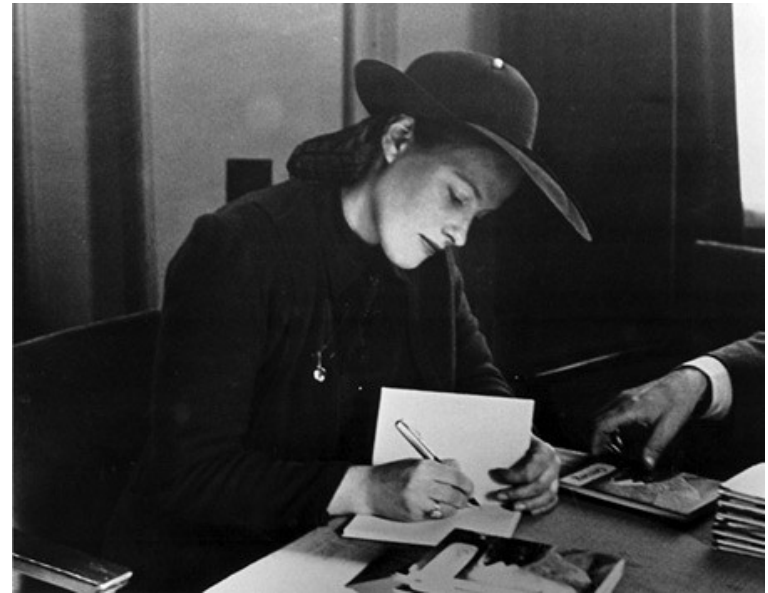
- Boekenweek
- Boekenbal
- Boekenweekgeschenk
- Boekenweekessay

Boekenweekgeschenk Oeroeg (1948)

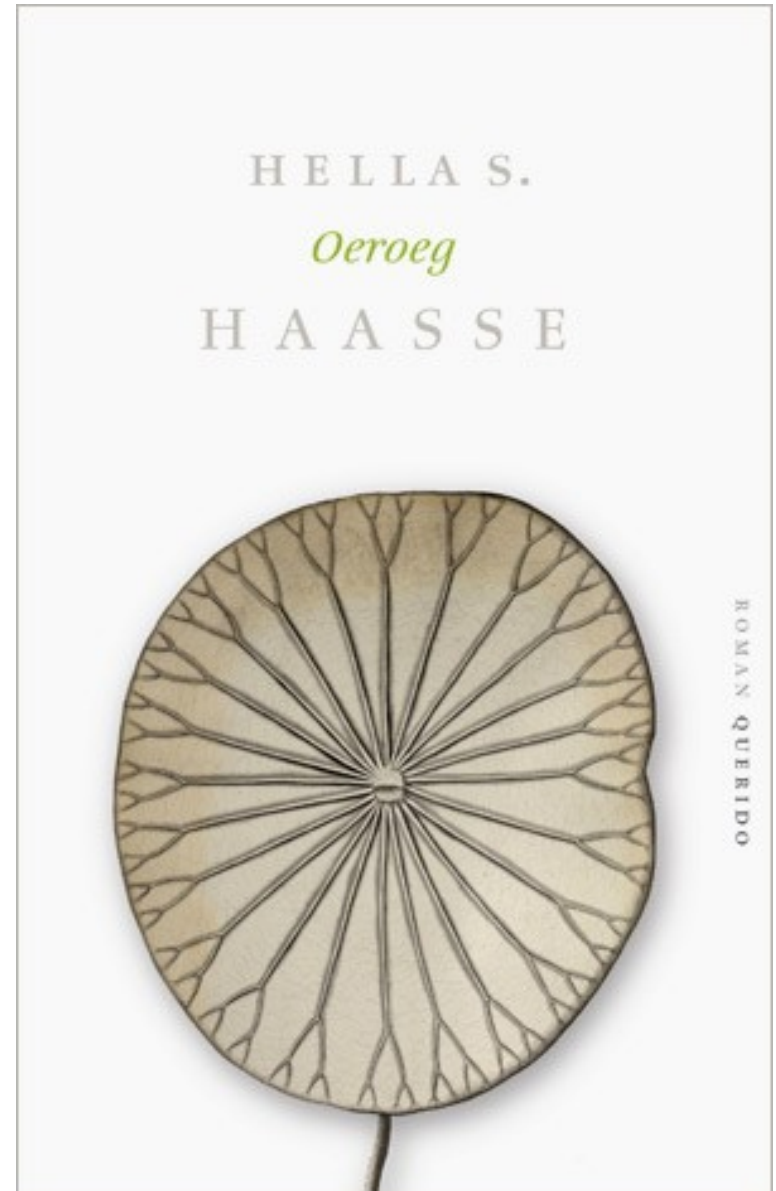
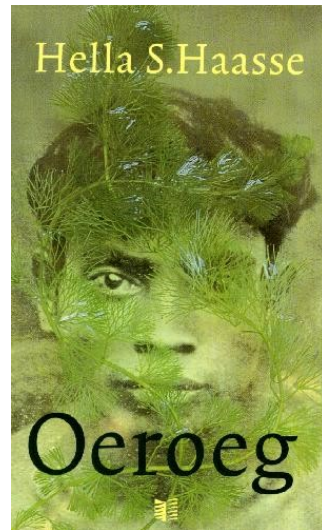
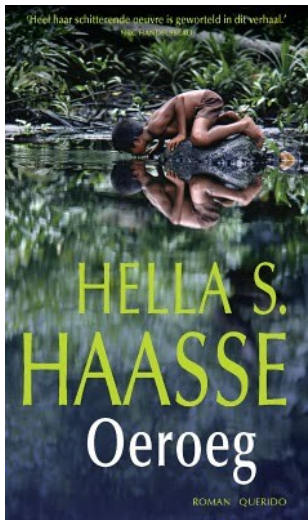
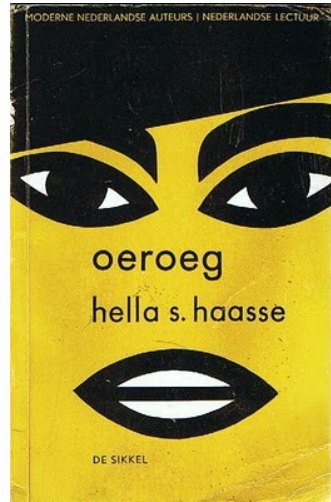

Voorplat eerste druk uit 1948

Hella Haasse signeert haar debuut

Herdrukken *Oeroeg*

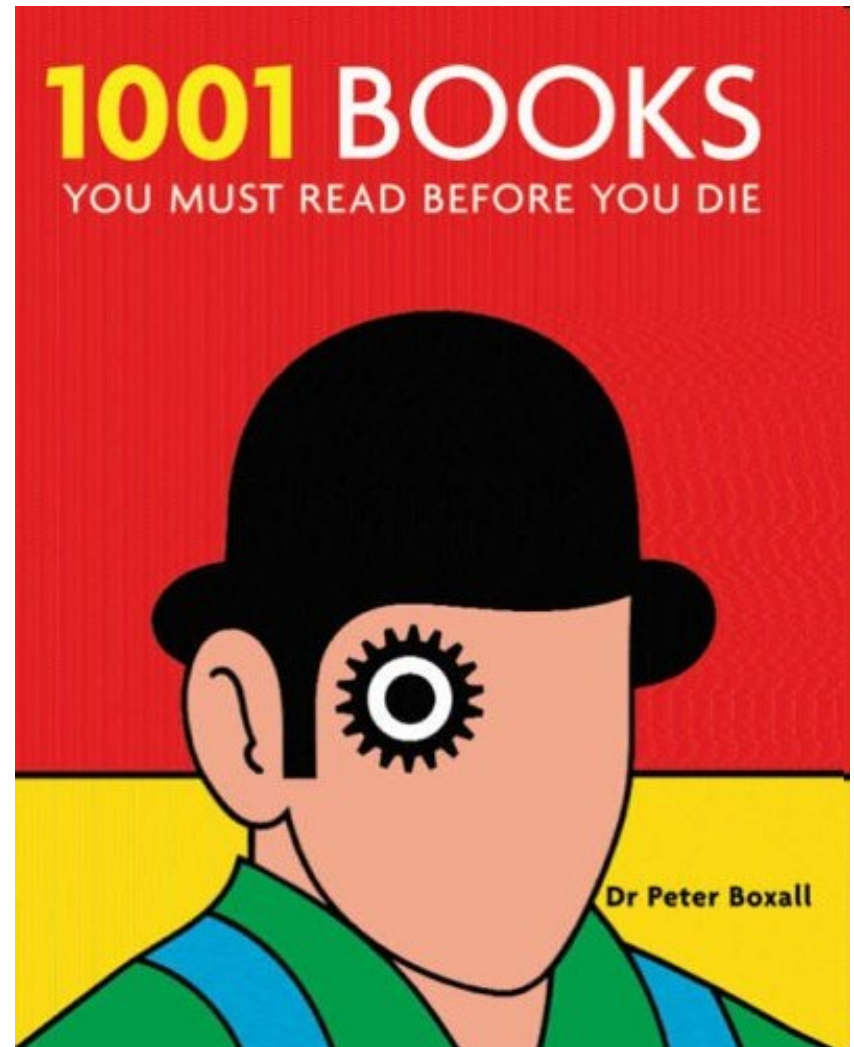
Voorplat 46ste druk uit 2006

Vertalingen *Oeroeg*

- Welsh: *Fy Ffrind oedd Wrwg* (1968)
- Hongaars: *Urug* (1987)
- Frans: *Le lac noir* (1991, 1994)
- Italiaans: *Il lago degli spiriti* (1992)
- Duits: *Der schwarze See* (1994)
- Servokroatisch: *Crno Jezero* (1994)
- Engels: *Forever a stranger and Other Stories* (1996); *The black lake* (2012)
- Pools: *Urug* (1997)
- Roemeens: *Strain pentru totdeauna* (2000)
- Indonesisch: *Oeroeg* (2009)
- Japanse vertaling in voorbereiding

Oeroeg internationaal

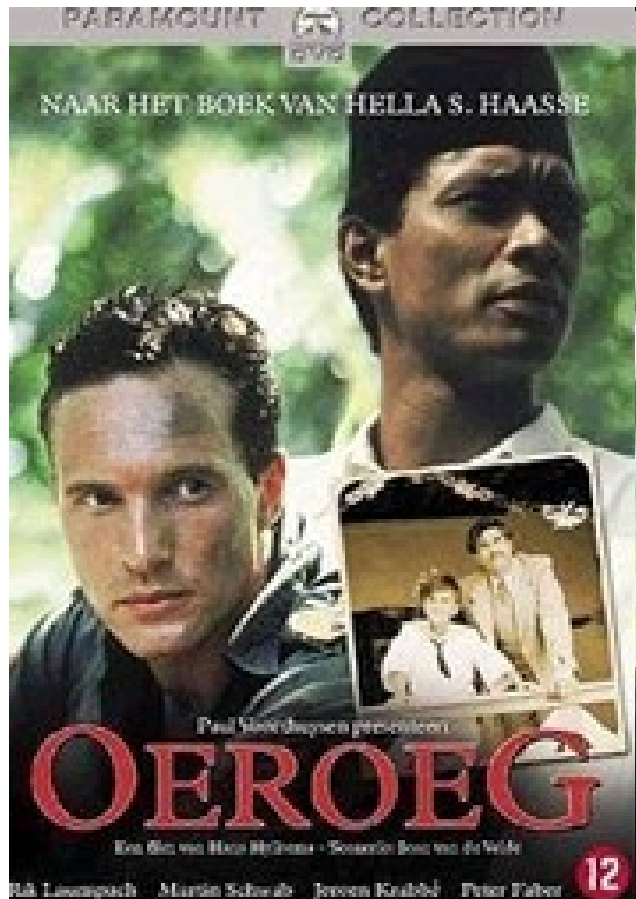

Nederland Leest

Voorplat editie Nederland Leest uit 2009

Adaptaties *Oeroeg*

De film uit 1993

UPDATE De klassieker *Oeroeg* van Hella S. Haasse krijgt een theaterversie. MATZER Theaterproducties en Bos Theaterproducties hebben de theaterrechten verworven en gaan samen een voorstelling maken.

De voorstelling zal op zijn vroegst in het seizoen 2013/ 2014 te zien zijn. Dat heeft Uitgeverij Querido, de uitgever van het werk van Hella S. Haasse, vandaag bekendgemaakt.

Oeroeg (1948) was Haasses prozadebuut en betekende meteen haar grote doorbraak. Het boek gaat over de vriendschap tussen een Nederlandse en een Indonesische jongen in het Nederlands-Indië van voor de Tweede Wereldoorlog en de steeds groter wordende kloof tussen de twee. *Oeroeg* is vertaald in elf talen en werd eerder ook al verfilmd.

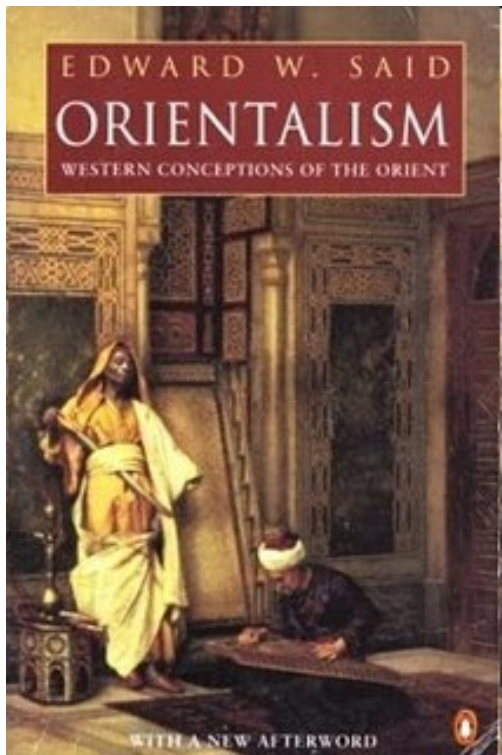
Haasse overleed vorig jaar op 93-jarige leeftijd.

2. *Orientalism* van Edward Said & postkoloniale theorie

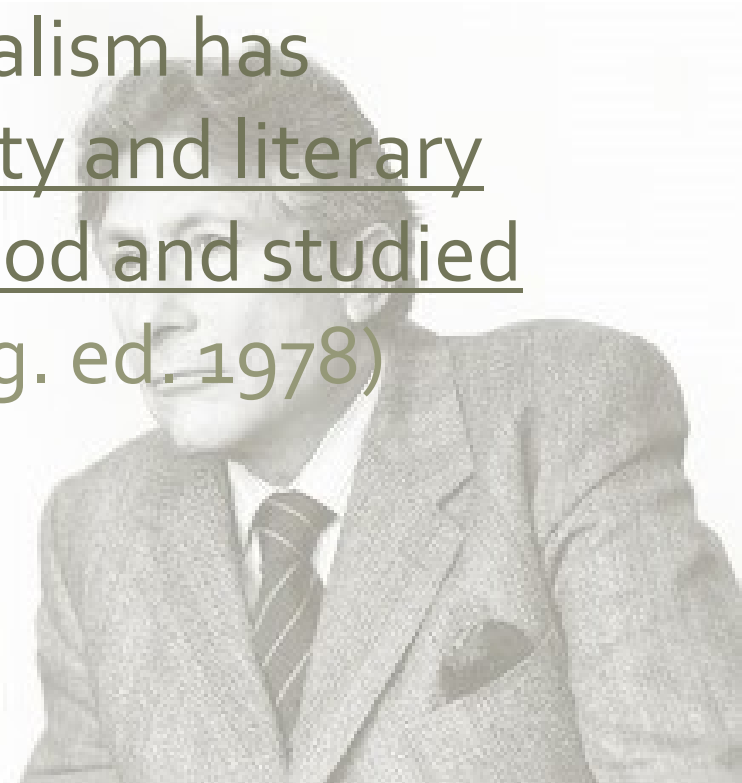
Edward Said

- Jeruzalem, 1935 – New York, 2003
- *Orientalism* (1978)

Edward Said, *Orientalism*

“Too often literature and culture are presumed to be politically, even historically innocent; it has regularly seemed otherwise to me, and certainly my study of Orientalism has convinced me [...] that society and literary culture can only be understood and studied together.” (Said 2003:27; orig. ed. 1978)

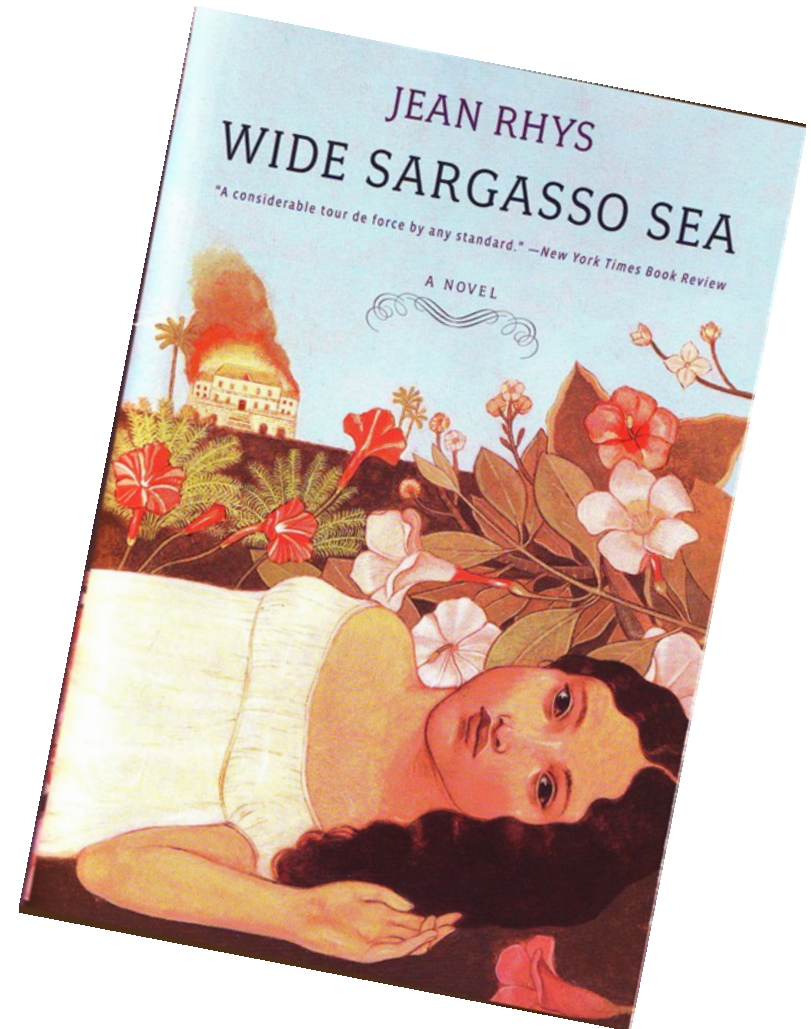
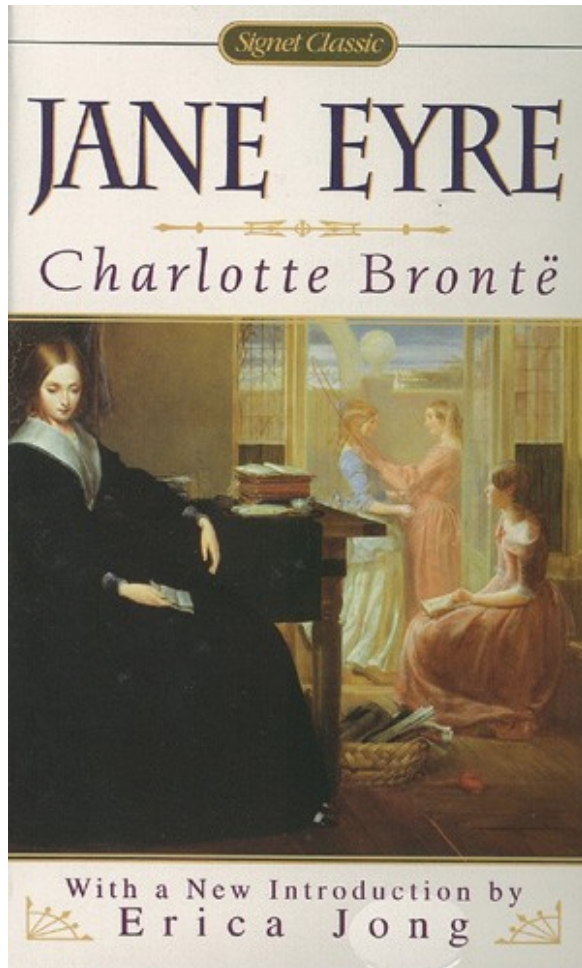
Edward Said, *Orientalism*

“Orientalism is the generic term that I have been employing to describe the Western approach to the Orient; Orientalism is the discipline by which the Orient was (and is) approached systematically, as a topic of learning, discovery, and practice. But in addition I have been using the word to designate that collection of dreams, images, and vocabularies available to anyone who has tried to talk about what lies east of the dividing line.” (Said 2003:73)

Terminologie

1. Imperialisme
2. Kolonialisme
3. Postkolonialisme
  - a) Tijdsaanduiding (?)
  - b) Kritische houding

Postkoloniale herschrijving

3. Koloniale denkbeelden in de novelle Oeroeg

Nederlands-Indië in de NL literatuur

“Indische teksten zijn doordrenkt van intertekstualiteit en dialogisme.” (Pattynama 2007:6)

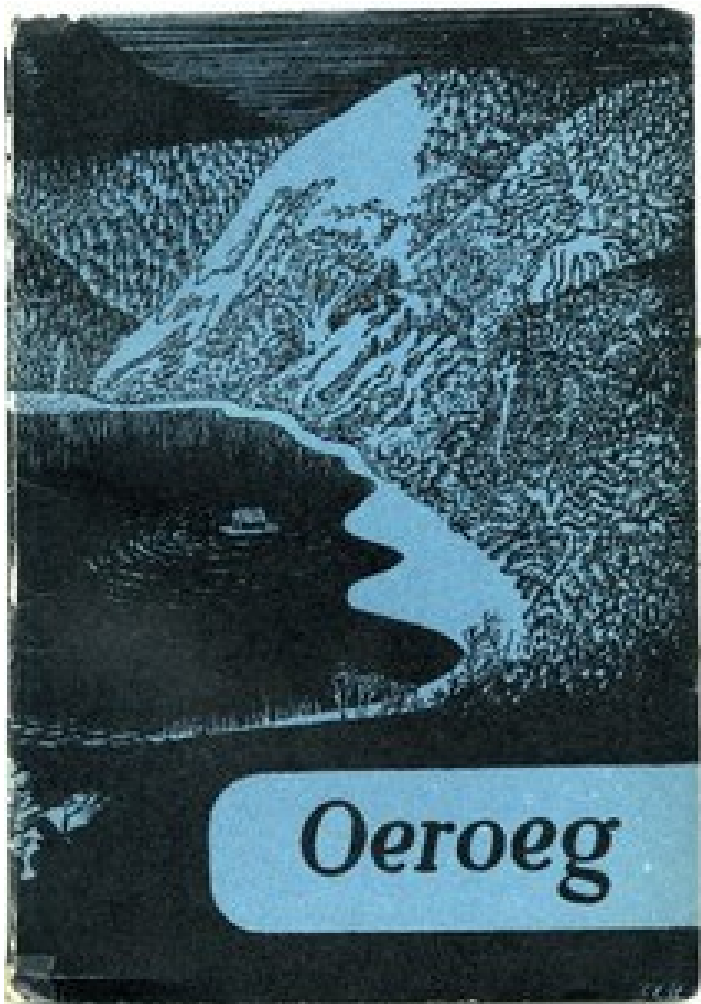

Openingspassage *Oeroeg*

“Oeroeg was mijn vriend. Als ik terugdenk aan mijn kindertijd en mijn jongensjaren, verschijnt zonder uitzondering het beeld van Oeroeg in mij [...]” (Haasse 1964⁷:5)

Het zwarte meer Telega Hideung

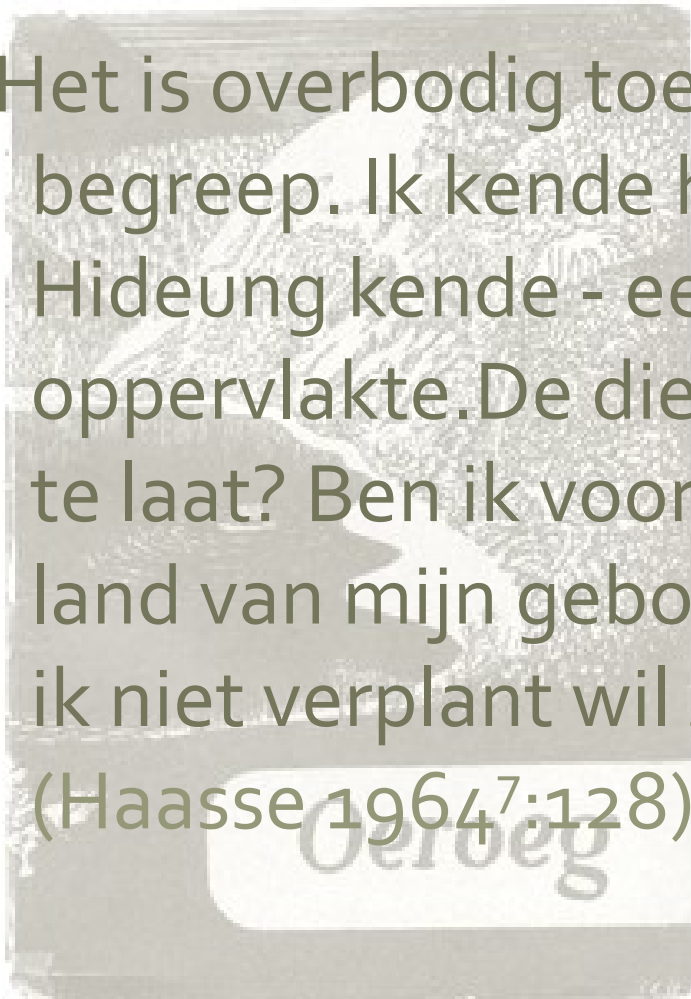
Vervreemding ikpersoon – Oeroeg

“Was het werkelijk Oeroeg? Ik weet het niet en zal het ook nooit weten. Ik heb zelfs het vermogen verloren hem te herkennen.”
(Haasse 1964⁷:127)

Slotpassage *Oeroeg*

“Het is overbodig toe te geven, dat ik hem niet begreep. Ik kende hem, zoals ik Telaga Hideung kende - een spiegellende oppervlakte. De diepte peilde ik nooit. Is het te laat? Ben ik voorgoed een vreemde in het land van mijn geboorte, op de grond, vanwaar ik niet verplant wil zijn? De tijd zal het leren.”
(Haasse 1964⁷:128)

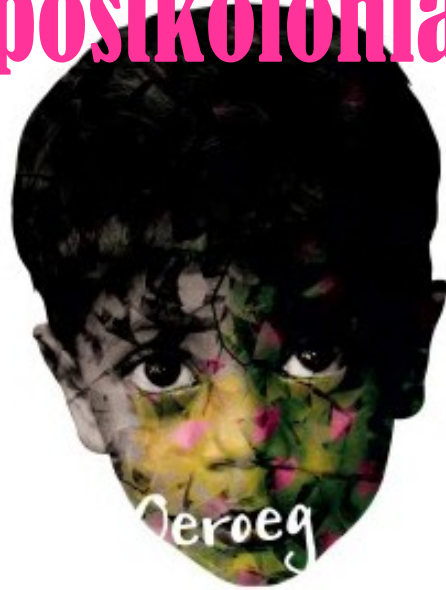

Koloniale denkbeelden in Oeroeg

- “East is East and West is West, and never the twain shall meet”. (Rudyard Kipling)
- Vertelinstantie & focalisatie: blanke ikfiguur
- Oeroeg als de Ander, als object
  - “Wat afstand vormde, was het ondefinieerbare ‘anders’-zijn van Oeroeg, het subtiele verschil in gedrag en geaardheid, in fluïdum, zou ik willen zeggen, als deze dingen onder woorden te brengen waren.” (Haasse 1964⁷:100)
- Goena-goena & het symbool van het zwarte meer

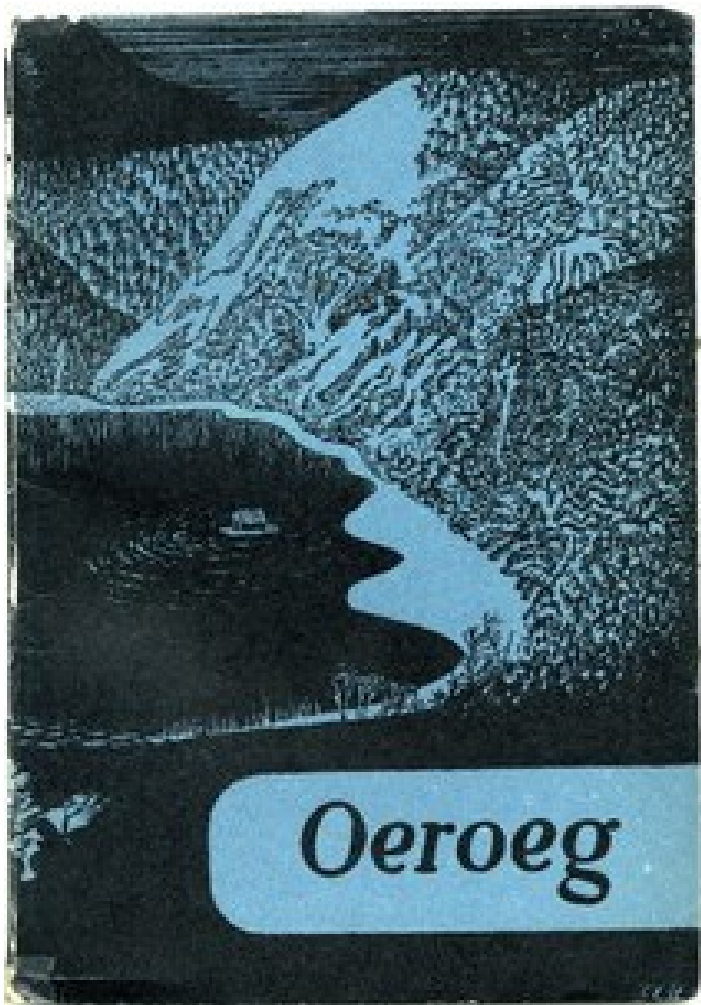

4. *Sleuteloog* als postkoloniale herschrijving van *Oeroeg*

Oeroeg (1948) versus *Sleuteloog* (2002)

Slotpassage *Sleuteloog*

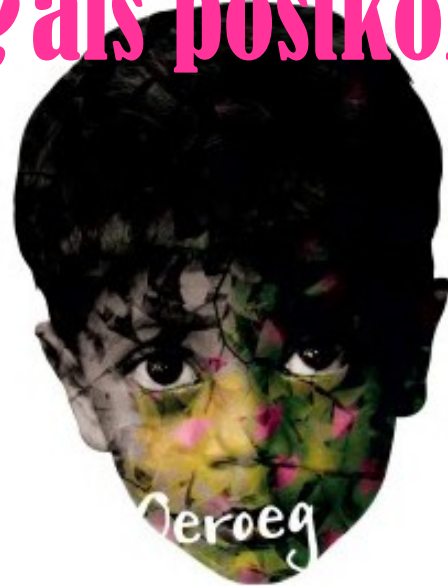
“Onder de oppervlakte was er tussen ons altijd een verbindend element, niet benoembaar (...). We hebben het ingeademd met de lucht van het land waar we geboren zijn. (...) Ik kan nu ook deze aantekeningen in de open haard gooien, een rookoffer ten afscheid.”
(geciteerd in Vitáčková)

Slotpassage *Oeroeg*

“Ik heb niets anders willen doen, dan een verslag neerschrijven van onze gezamenlijk doorgebrachte jeugd, ik heb het beeld van de jaren willen vastleggen, die nu zo spoorloos voorbij zijn als waren zij niet meer geweest dan rook in de wind. (...) Het is overbodig toe te geven, dat ik hem niet begreep. Ik kende hem, zoals ik Telaga Hideung kende - een spiegelende oppervlakte. De diepte peilde ik nooit. Is het te laat? Ben ik voorgoed een vreemde in het land van mijn geboorte, op de grond, vanwaar ik niet verplant wil zijn? De tijd zal het leren.” (Haasse 1964⁷:128)

5. De film *Oeroeg* als postkoloniale adaptatie van het boek?

De film *Oeroeg*

- 1993
- Internationale titel: *Going home*
- Regie: Hans Hylkema
- Script: Jean van de Velde, Hans Hylkema
- Rik Launspach (Johan ten Berghe), Martin Schwab (Oeroeg), Jeroen Krabbé (Hendrik ten Berghe, Johans vader), Joris Putman (kleine Johan), Ramelan Bekkema (kleine Oeroeg),...

Filmfragment

Verscheuren vlag

© Charles Breijer / nfa, coll. Nederlands fotomuseum

Filmfragment

Aap noot mies & Verjaardag

Filmfragment

Cinema

Een postkoloniale adaptatie

Kritische kijk op kolonisatie en onafhankelijkheidsoorlog:

- Focus op "politioenele acties" => oorlog
- "Ethische politiek" ontmaskerd als kolonialisme

Geen postkoloniale adaptatie

- Focalisatie op Johan: subject-object-relatie behouden
- Oeroeg als de Ander (andere verhouding t.o.v. de natuur, seksualiteit,...)
- Dichotomieën blijven bestaan
- ....

Filmfragment

Dansen

Filmfragment

Foto

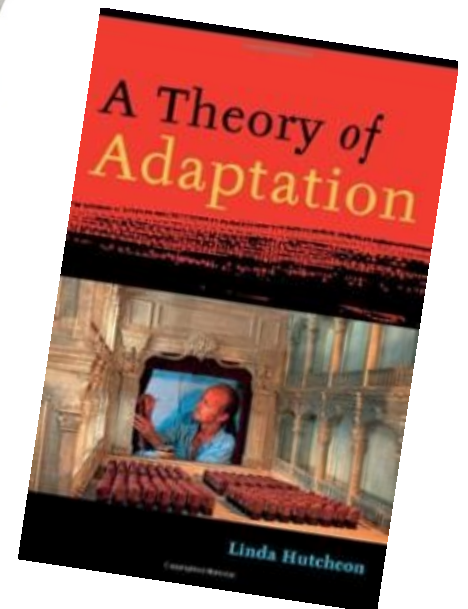
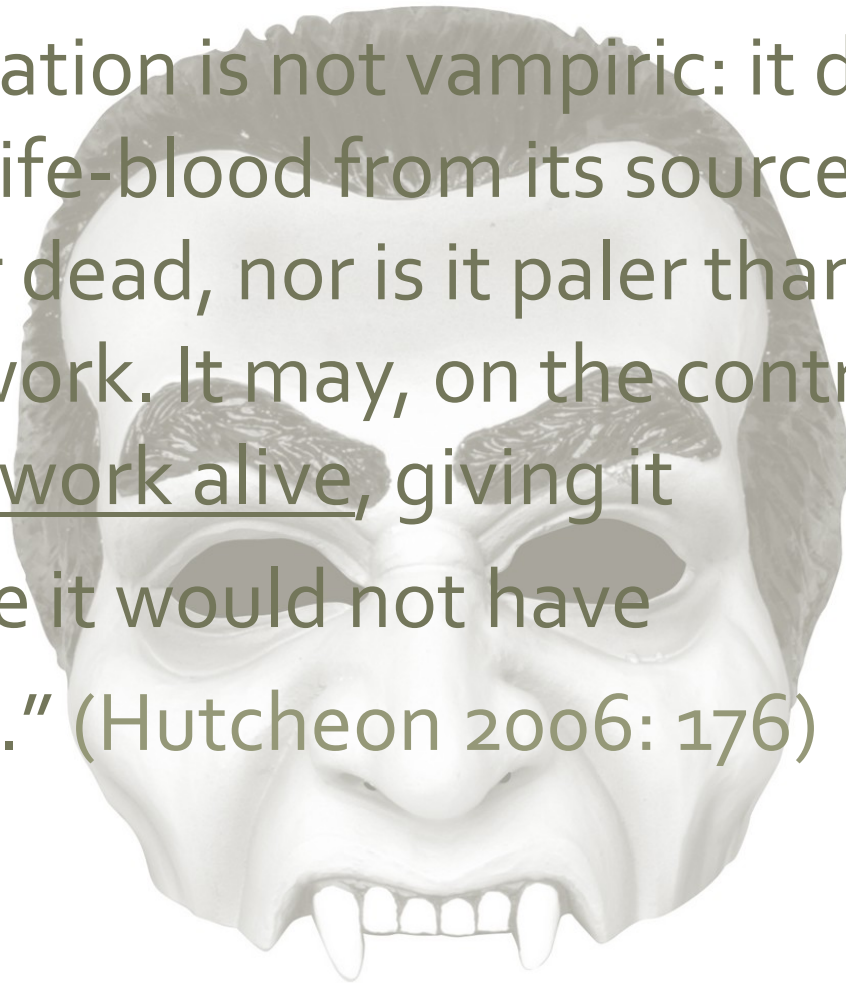

6. Conclusie

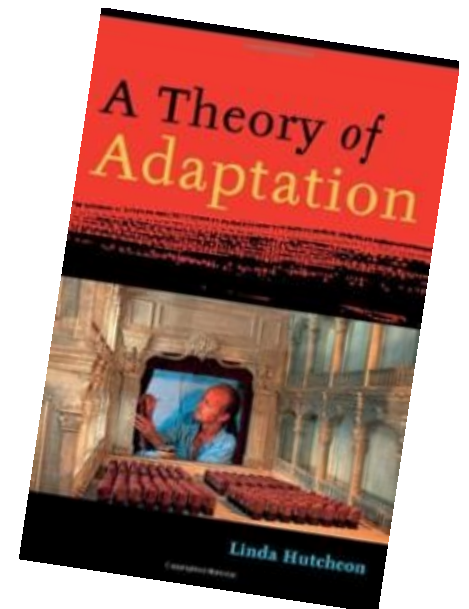
Adaptaties

- “An adaptation is not vampiric: it does not draw the life-blood from its source and leave it dying or dead, nor is it paler than the adapted work. It may, on the contrary, keep that prior work alive, giving it an afterlife it would not have otherwise.” (Hutcheon 2006: 176)

Nieuwe lezers, nieuwe interpretaties

- “Not only what is (re)accentuated but more importantly how a story can be (re)interpreted can alter radically.” (Hutcheon 2006: 142)
- Cf. Nederland leest *Oeroeg*
- Cf. *Oeroeg* en *Sleuteloog*
- Cf. Verfilming *Oeroeg*

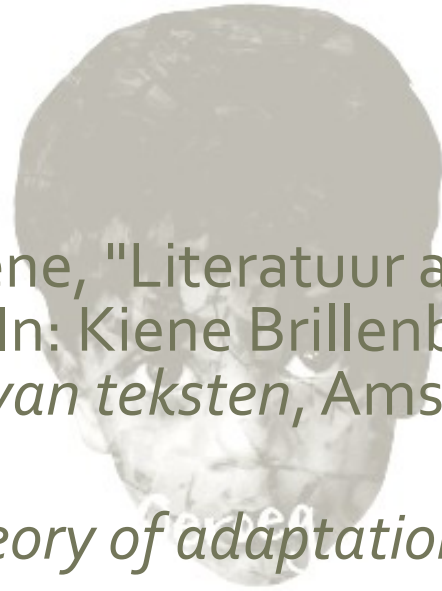
Tot slot

- “Het is op deze wijze, door middel van verhalen, dat ook wij – hedendaagse Nederlandse lezers – onze kennis over Indië verwerven. Indië bestaat niet meer, niet als kolonie en niet als geografische tijd-ruimte.”
(Pattynama 2007:5)
- Deze verhalen, werken, beelden,... niet neutraal! (cf. Said, *Orientalism*)

Vragen?

Literatuur

- **Brillenburg Wurth**, Kiene, "Literatuur als koloniaal en postkoloniaal discours". In: Kiene Brillenburg Wurth en Ann Rigney (red.), *Het leven van teksten*, Amsterdam, 2009.
- **Hutcheon**, Linda, *A theory of adaptation*, New York, 2006.
- **Pattynama**, Pamela, "... de baai...de binnenbaai.... Indië herinnerd" (rede uitgesproken in 2005), Amsterdam, 2007.
- **Said**, Edward, *Orientalism*, London, 2003.
- **Vitácková**, Martina, "Postkoloniale herschrijving van land van herkomst in het werk van Hella S. Haasse". In: *Praagse perspectieven* 5, Praag, 2008.